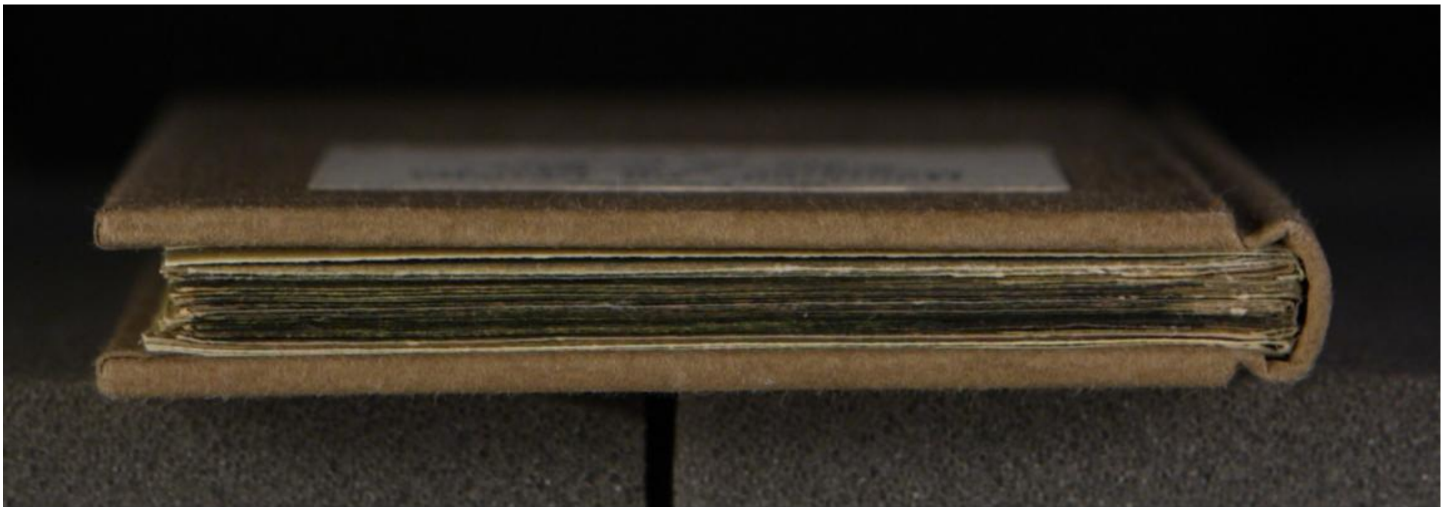
Nic. Palladius

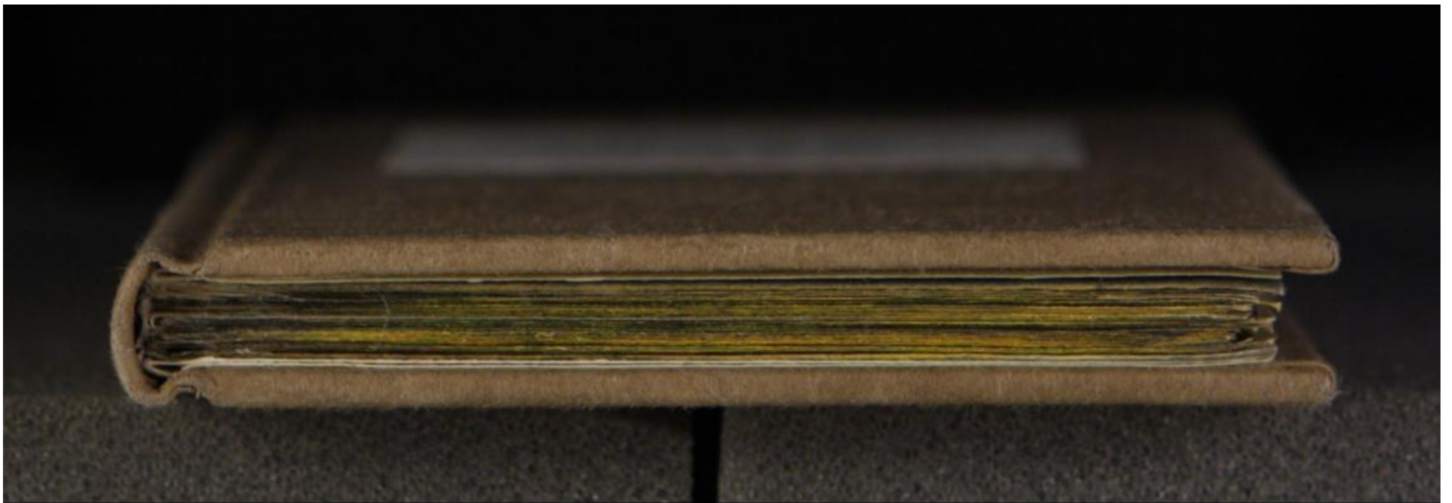
Huorlunde ith Christet Menniske skal paa sin Soteseng beskicke sig til Døden

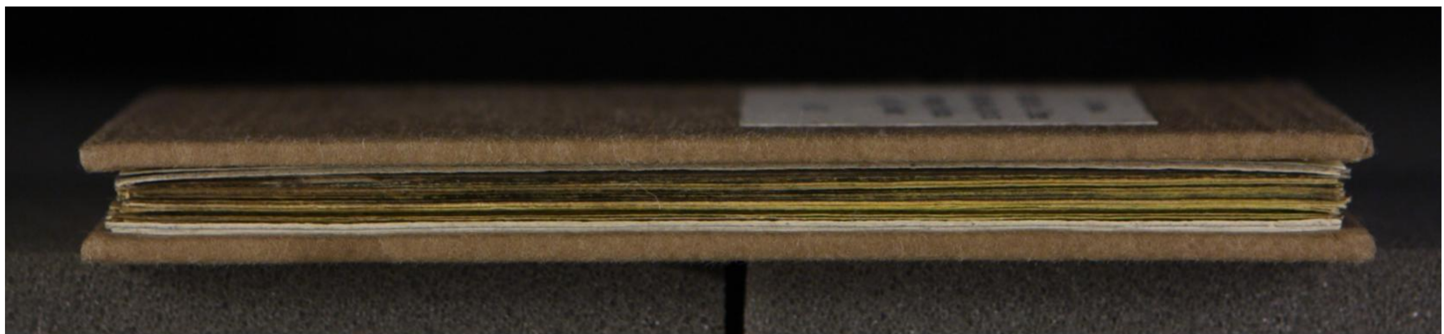
1562

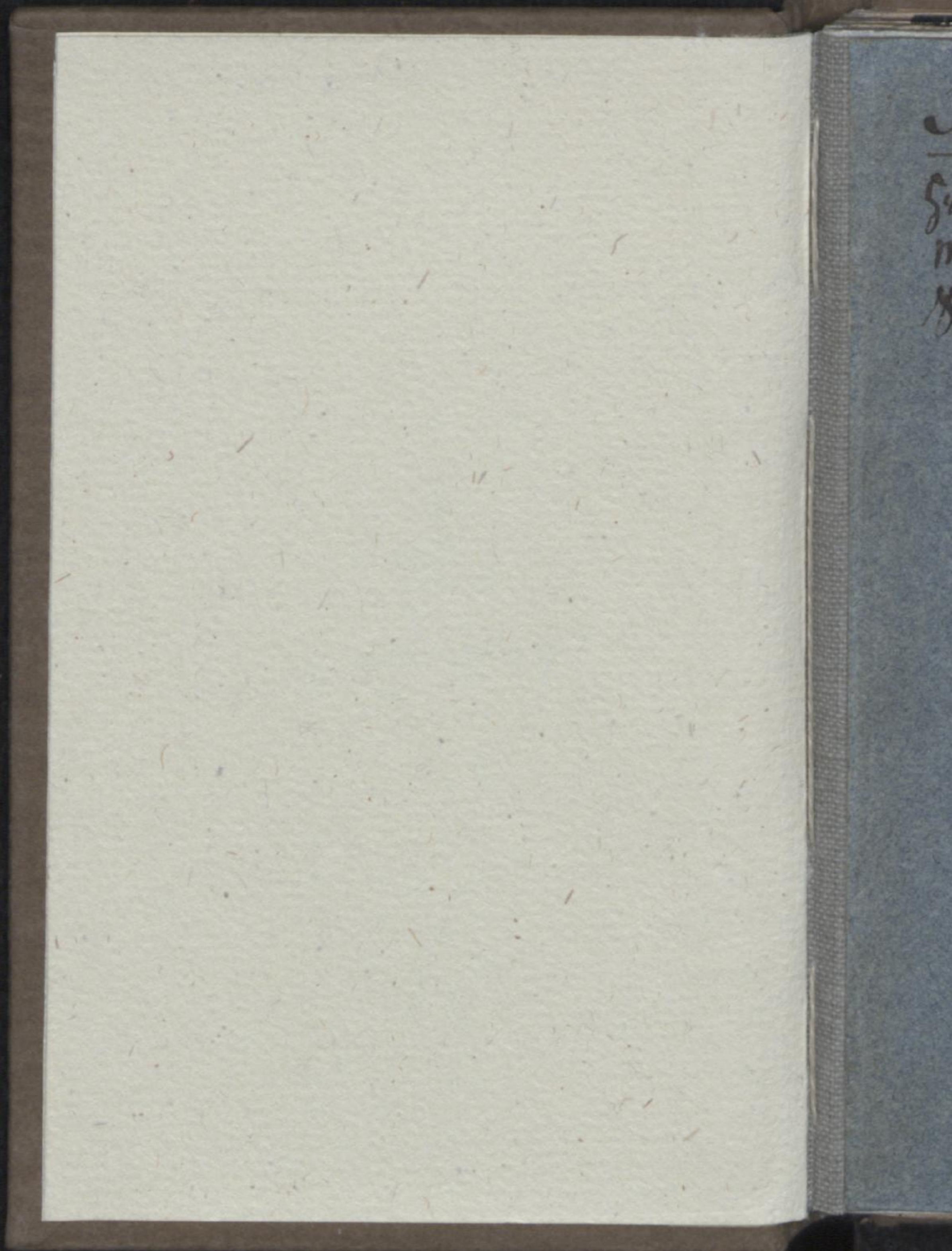

Nic. Palladius,

Hvorlunde idt christelt Menniske skal gaa sin Vandring beskicke sig til Døden.

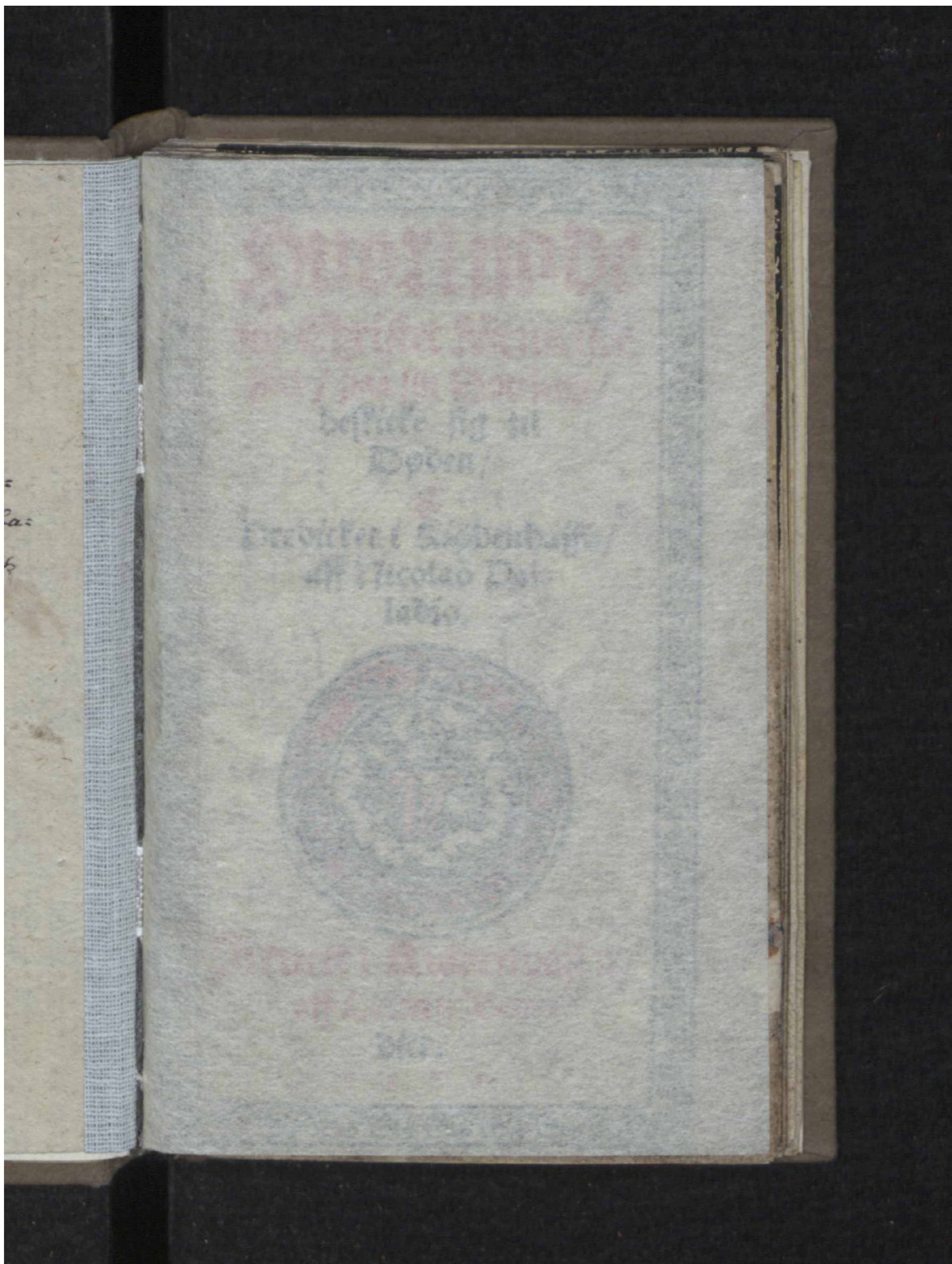
Kbh. 1562.

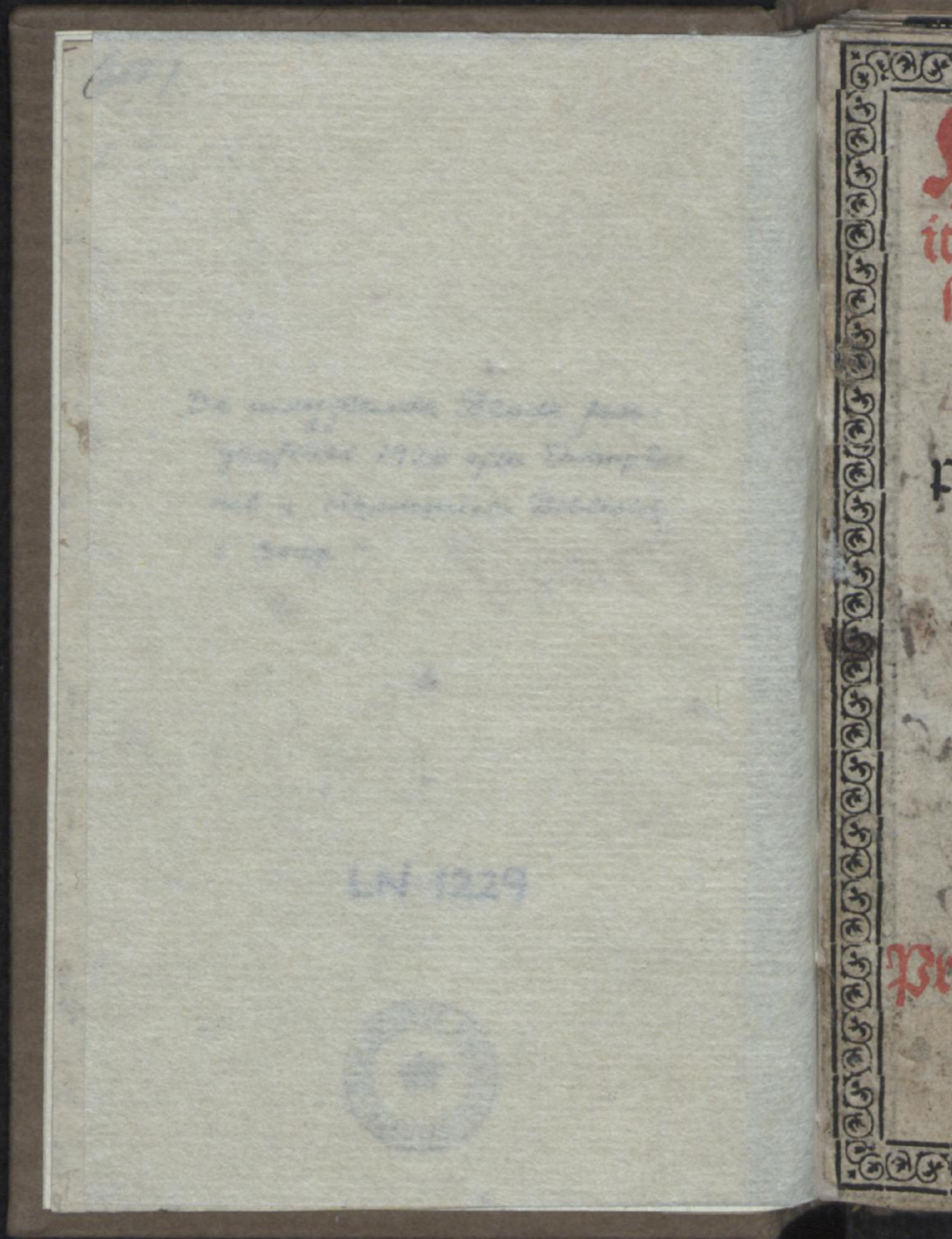
671.

(14:87)

De manglende Blade foto=
grageret 1926 efter Eksempla=
ret i Akademiets Bibliotek
i Sorø.

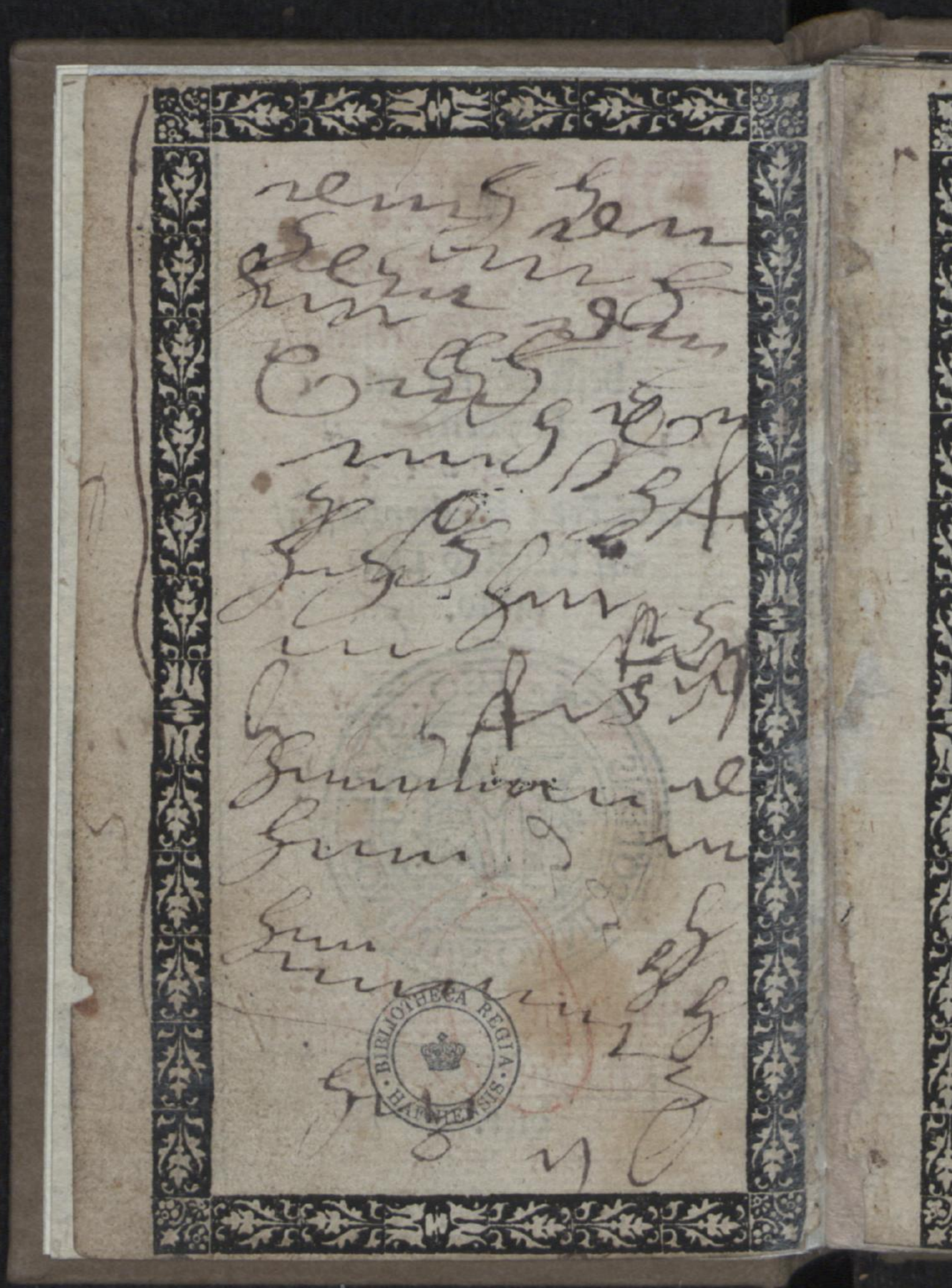
Huorlunde ith Christet Menniske skal / paa sin Sotteseng / beskicke sig til Døden /

Predicket i Kiøbenhaffn / aff Nicolao Palladio.

Prentet i Kiøbenhaffn / aff Lauritz Benedict.

1562.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Erlig oc velbyrdig Mand Claus Vrne til Belteberg/ Kongel: Ma: tro Mand oc Raad/ oc Prouist i Lunde Capitel/ sin gunstige Herre oc besyn-derlige go-de Ven.

Kiære Claus Vrne gun-stige Herre och synder-lig gode Ven / som eder vel vitterligt er / at ith Menniske haffuer besynderlige Tuende stycker behoff / som hand skal haffue gaffn aff til euig tid. Det første er en ret sand/ Gudfryctighed. Det andet er / en salig och Christelig affgang/ aff denne Verden. Jth Men-niskis Gudfryctighed delis i tuende parter. Den første be-

griber vdi sig en ret hiertens
anger oc ruelse / oc met Synd-
sens affhold / som kommer af
louens Predicken / naar it Mē-
niske offuer veyer oc betencker
Syndsens storhed och mang-
foldighed / Guds forferdelige
Vrede for Syndens skyld / met
alle de Formaledidelser som
staar i Scrifften / Guds stren-
ge Dom / Dieffuelens Tyran-
ni / helffuedis Ild / Den euige
Død och Formaledidelse etc.
Den anden part begriber vdi
sig en sand tro til Gud Faders
Naade och Barmhiertighed /
ved vor HErre Jesum Chri-
stum / huilcken som kommer
aff Euangelij Predicken / som
lyder om Guds forsiun / om
Guds vduelelse / oc obenbarel-
se / oc hans store Kærlighed /
Naa-

Naade och Barmhiertighed/ om vor Herris Christi Død oc Pinis fortieniste och verdskyld/ oc om alle de trøstelige fortiettelser som staar i Scrifften. Den tredie part som hør til it Menniskis Gudfryctighed/ begriber i sig en ny lydactighed/ at it Menniske vender aff det onde oc gør det gode/och øffuer sig i alle gode gerninger/Gud til ære oc tacksigelse/ och sin fattige neste til gaffns/oc denne part kommer først aff Louens Predicken/ fordi alle gode gerninger begribis i Louen. Der nest aff Euangelio / fordi gode gerninger ere troens Fruct. Her til hører oc saa de høyuerdige Sacramenter oc idelig Guds paakaldelse etc. Denne Gud-

 fryc-

fryctighed bør ith Menniske (effter Guds ords idelig hø=relse oc vnderuisning) at øffue sig vdi / sin gantske liffs tid/ her paa Jorden. Er det saa hand vil beflite sig der effter/ Da bekōmer hand (vden tuil) det andet hand skal haffue gaffn aff til euig tid/som er/ En salig och Christelig Aff=gang/aff denne Verden. Huor=ledis mand skal paa sin Sote=seng beskicke sig der til / Det staar korttelig bescreffuit i denne Predicken/ huilcken ieg haffuer nu ladet vdgaa/vnder eders naffn / til en euig tack=sigelse / for den store trøst och bestyrckelse som ieg tit oc offte haffuer fanget aff eder vdi mit embede/ oc for de mange vel=gerninger i haffue altid beuist mig.

mig. Bedendis eder ydmyge-
lige/ath i ville tage dette lille
for gode til en anden tid / ieg
kand ydermere beuise mig tack
nemmelig emod eder. Vor
Herre Jesus Christus / vere
met eder/oc eders kære Frue/
Fru Anne Grubbe til euig
tid/ och vnde eder baade/ och
oss alle sammen / at wi kunde
leffue Gudfryctelige / her i
Verden/och siden faa en salig
Affgang fra denne Verden/
och en glædelig Opstandelse
paa Domme Dag/Amen.

Screffuit i Kiøben-
haffn / 16.
Feb:
Anno 1558.

Eders villige tienere
Nicolaus Palladius.

Huorlunde ith Menni=ske skal berede sig til Dø=den / paa sin Sote=seng.

FØRst / skal it siugt Christet Menniske / paa sin Soteseng beskicke sit huss det beste hand kand / Skille oc skiffte sit gods emellem sine Arffuinge / ath der skal icke siden komme Kiff / Klammer oc trette emellem dennem derfor / som (dissuer) offte skeer / besynderlige effter deris Død / som haffuer met wret / her i Verden samlet meget Gods och Penninge til sammen / huilcket de lade bliffue her effter sig / saa ath Arffuingene kunde aldrig forligis der om / i men de leffue / oc dø bort met en euig

Had

Had och Affuind til huer an-
dre/saa ath det vaare dem be-
dre de haffde aldrig faait en
daler ath skiffte met huer an-
dre/da bliffuer det almindeli-
ge ordspraack sant. De male
quesitis non gaudeat tertius
hæres. Naar du saa beskicker
dit huss/da forglemme icke de
fattige / gør ith gaat Testa-
mente / som ocsaa vor Herre
Jesus Christus giorde / før
end hand gick til døden/Giff
din Sielesørgere och Kircken
noget/kom Schole tiennere oc
Børn ihu / Item fattige huss
Arme/oc de Siuge som ligge
i Hospital / Leg dit gods vel
an/saa at du kant faa tack aff
Gud/ naar hand mildelig ta-
ger imod din fattige Siel. Nø-
gen komst du hid til Verden/

 nøgen

nøgen kommer du her bort i-
gen/oc intet kant du tage met
dig aff al Verdens Gods/her
haffuer du fundet det/ och her
skalt du lade det bliffue. Der
vaar en edel Frue i Tyske-
land/ der hun laa paa hendis
Soteseng / lod hun antuorde
salige Morthen Luther fem
hundrede Gyldene/ som hand
skulde vdskiffte iblant de fatti-
ge Studentere som studerede
i den hellige Scrifft. Saadan-
ne (Gud vere loffuit) findis
ocsaa nogle i Danmarck aff
Adelen / som hielpe oc styrcke
vor Herris Christi Discipeler
och andre fattige met deres
gods oc penninge / Gud giff-
uit at mange andre vilde tage
effter deris Exempel / Chri-
stus vil paa Dommme dag
tage

tage sig selff det til som du haffuer giffuit hans fattige Lemmer her i Verden/ Oc si=ge/ Jeg vaar hungerig/ och i spiset mig etc.

Til det Andet.

TJl det andet / skal it Men=niske paa sin Soteseng / be=tencke om hand haffuer for=tørnet nogen / om hand haff=uer vrede / Had oc Affuind i sit hierte til nogen etc. Da skal hand først/ aff hiertet forlade alle dem / som hannem haff=uer giort emod / och bede ath Gud vilde forlade dem saa=dan Synd/som ocsaa vor Her=re Christus i sin døds stund bad for sine Fiender. Det er io en forferdelig ting naar ith Menniske dør bort met en dieffuels had oc affuind til sin

Jeffn=

Jeffnchristen/ met det samme hiertelau kommer hand at staa for Christi Dom stol/ oc kand bliffue der met euindelig for-dømt. Thi Gud/som er kær-lighed/kand icke boo i saadan-ne Menniske / som S. Hans siger i sin Epistel/Gud er kær-lighed/huo som boer i kærlig-hed/hand boer i Gud/oc Gud i hannem. Tuert om beslutis her aff/ at Dieffuelen er Had och Affuind / huo som boer i Had/hand boer i Dieffuelen/ och Dieffuelen i hannem / de som icke ville forlade / de faa icke heller forladelse aff Gud/ oc kunde icke bede deris Pater noster rettelig / Gud forlader dig din store skyld/sō er større end thi tusinde Pund/hui skul-de du icke forlade din Broder

eller

eller Søster/hundrede pennin=
ge/som er ekon en liden brøde
som dig er brøt imod/met den
vrede du dør bort met/giffuer
du Gud aarsage / til en euig
vrede mod dig. Der nest skalt
du forbede eller lade forbede
dem som du haffuer fortør=
net / ville de forlade dig din
skyld/gaat oc vel/ville de icke/
da befale din sag i Guds hen=
der/oc ver glad at du faar alle
dine Synders forladelse hoss
hannem. Om denne forligelse
som skal skee her i Verden /
taler vor Herre Christus /
Matth. 5. oc siger / forligis
met din Broder men du est
paa veyen met hannem / paa
det hand skal icke antuorde dig
i Dõmerens hender etc. Item
Naar du vilt offre din gaffue
for

for Alterit oc du kommer der
ihu at din Broder haffuer no=
get imod dig / da gack først
hen oc forlig dig met din Bro,
der/ kom saa igen at offre din
gaffue/Det er saa meget sagt/
at ith Menniskis Guds tie=
niste duer plat intet for hans
Ansict/ vden saa er/ ith Men=
niske forligis først met sin
Jeffnchristen. Der faare raa=
der ieg huer Christet Menni=
ske / at / strax hand kommer
paa sin Soteseng / besliter sig
effter at forligis met sin mod=
standere / før end hand dør/
oc effterdi mand er wuiss paa
dødsens stund / da er det raa=
deligt/ ath mand gører denne
sin sag klar i tide.

Til det Tredie.

Send

Send saa bud effter din Siele-
lesørgere/oc gør din sag klar
hoss Gud før end du kommer
til hannem / gør en aluorlig
Scrifftemaal for Gud oc din
sogne Prest/ och sig saa/ Jeg
arme Menniske/ bekender ieg
haffuer (disuer) i mange maa-
de offuer traad Guds hellige
Bud alle sammen/ieg haffuer
icke huldit det minste/end sige
det største/ det klager ieg off-
uer mig selff/och gør mig ont
aff mit gantske hierte / oc er
det saa Gud vil end nu spa-
re mit leffnit lenger / da vil
ieg hiertelige gerne rette och
bedre mig mod Gud och min
Neste.

See saa tilbage til dit gãtske
leffnit/oc bekende for Gud/at
du haffuer sare ilde skicket dig/
oc

oc tenck/ O Herre Gud/ huad haffuer ieg offte leffuit vden al Guds fryct/ forsømmet och foractet hans hellige Ord/ oc intet skicket mig der effter/ intet paa kaldit/ Priset oc tacket hannem / som ieg skulde / O huilcke slemme/ oc wgudelige tācker oc begerelser ieg haffuer tit hafft i mit hierte/ tit fuldkommet dem met gerninger/ O min Gud oc Herre / huor mange gange haffuer ieg verit vred/ bandet/ oc sendet/ oc formaledidet min fattige neste/ kiffuit oc trettet met hannem / fortalet och baguasket hannem / oc giort imod huad ieg kunde/ O huor offte haffuer ieg bruget wtuctighed met tancker / ord och gerninger/ oc leffuit i Fraadseri och

Dru=

Drnckenskaff etc. Summa mi-
ne Synder ere flere end sands
Korn paa Haffsens baande/
saa at ieg vaar ingelũde verd/
du skulde nu tage mig til
Himmelen/ men at du skulde
forskiude mig i helffuedis Aff-
grund. Suck oc græd nu och
fortryde det aff dit gantske
hierte / ath du haffuer nogen
tid syndet oc fortørnet Gud/
oc bed om naade oc affløsning
och anamme saa affløsning
aff alle dine Synder aff din
Sielesørgere/och tro at huad
hand siger dig til / det er be-
sluttit hoss Gud i Himmelen
oc alle Engle/oc anamme det
lige som Gud raabte selff ned
til dig aff Himmelen / Bed
der hoss Gud ville trøste dit
hierte oc giffue dig sin hellig

 Aand/

Aand/oc gøre dig viss paa din salighed formedelst Jesũ Christum. Annamme der hoss det høyuerdige Sacrament / vor Herris Jesu Christi Legeme oc Blod / met it trofast Hierte/at Gud haffuer io visselige beuist dig sin Naade/forlader dig alle dine Synder/ och vil annamme din Siel til sig / i det euige Liff och salighed/ tacke Gud for denne store Naade hand beuiser dig.

Til det Fierde.

NAar du est forligt met Gud/oc est viss paa at naar du giffuer din Aand op / da skulle de hellige Engle følge din Siel heden til det euige Liff. Saa sig da al din Slect och Venner gode nat/ effterdi du

du skalt fare bort / aff denne Verden / oc kommer icke igen før Dômedag / Husbondē skal sige Hustruen gode nat / Hustruen Husbondē / oc sige haffue nu mange gode netter / min hiertens Mandlille oc tack for alle velgerninger / min rette Brudgom Jesus Christus vil nu haffue mig til sig / som haffuer giffuit sig selff i døden for mig / oc igenløst mig met sit egit Blod / hand vil nu tage mig / sin Brud hiem i sine euige Tabernacheler / och Boliger / Der ville wi begge (met Guds hielp) vere hoss huer andre til euig tid. Item / Sig saa denne gantske Verden gode nat / met alle Creatur / och sig saa gode nat Soel / Maane / och

alle Planeter/gode nat alle fi=
re Elementer / haffuer gode
nat/Skoue/Marck/Haff/oc
alle leffuendis Diur som kry=
be paa Jorden/gode nat Huss
oc Jord/Sølff/Guld/oc Pen=
ninge/ oc haffuer tack for den
tieniste i haffue giort mig i
denne Verden etc.

Til det Femte.

Afuent saa din hu oc sind fra
alle forgengelige/forfenge=
lige oc timelige ting/som er i
denne Verden/oc lad din tanc=
ke/ och omgengelse vere op i
Himmelen / der som du acter
ath fare heden før du seer dig
om/Thi det er en farlig ting/
at bemenge sig i sin siste tid
met timelig Handel/oc haff=
uer saadan kærer end det euige
Liff.

Liff. Det vaar en Quinde som saad och græd offuer hendis siuge Mand / da sagde Manden / du tørst icke ved ath græde / thi du haffuer nock at pryde dig met / men ieg maa vel græde / at ieg skal nu bort fra det megle Guld / Sølff oc Klenodiger som wi haffue samlet. Jeg kende en Rig Bonde i Tyskeland / der hand skulde dø / da lod hand hente til sig en hal skeppe fuld aff Daler / oc laa och vende der iblant til hand gaff sin Aand op / saa nødig vilde hand skillies fra dem. Item det vaar en Rig Mand / forlod sig paa Rigdom oc vaar kødelig tryg der offuer / den tid hand bleff siug / sende hand bud til Docteren i Læge konst oc begerede hielp

 mod

mod Døden / Der hand kom och randsagede hans Siug=dom/ da sagde hand ath hand viste hannem ingen raad / saa lod den rige Mand/hente ith Skrin fult met Guld oc Da=ler oc bad Docteren skulde ta=ge huilcken posse hand vilde/ om hand kunde hielpe han=nem/da suarede Docteren at=ter igen / at hand kunde han=nem ingen hielp / saa spørte den siuge i Skrinet paa Pen=ningene/och sagde/Tui dig/ huor meget haffuer ieg hol=det aff dig/ oc forlat mig paa dig/och du kant icke nu i den=ne nød hielpe mig? See her haffue wi Exempel ath wi maa see/ huor farligt det er/ at haffue denne Verdsens for=gengelighed for meget kær/

hel=

heller ocsaa haffue det ihu oc sind i vor siste tid / Tenck da ved dig / Jeg haffuer nu andet ath tage vare och skøtte / end saadan forgengelige tingest / det gelder nu om min Siels salighed / och euig Velferd etc. Bed da / oc sig saa / O HERRE / tag nu al den deel fra mig / som kand drage mig fra dig.

O HERRE / her seer du mig nu i min alsomstørste Døds nød / hielp mig til liffuit fra denne død.

Til det Siette.

LIg siden met it roligt hierte och forbid taalmodelige den tid och stund / paa huilcken Gud vil dig kalde bort aff denne dødelige Verden /

Oc naar dit Legemme bren=
der aff hede / suier oc ver=
cker/ och du finder suare sting
til dit fattige hierte/ oc blifft=
ue io mer oc mere/da tenck at
Guds Søn lide Tusinde gan=
ge mere for dine Synder/och
vaar offuer maade tolmodig i
sin Siugdom/Tenck din pine
faar snarlige ende/saa stunder
Euige glæde til/som S. Po=
uel siger til de Rom. i det 7.
Capit. Sig fordi saa/O Her=
re/brend ekon/stick oc sla ihiel/
denne syndige Krop/ men be=
uar dog min fattige Siel.
Naar du ligger saa oc bier eff=
ter dødsens Time/Da sig tit
saadanne ord aff hiertet. Saa
elste Gud Verden / ath hand
gaff sin Enborne Søn / ath
alle de som tro paa hannem
skul=

skulle aldrig fortabis men faa
det euige Liff / Jeg er Op-
stadelsen och Liffuit huo som
tror paa mig/endog hand dø-
er/da skal hand leffue.

Item / Huor som ieg er
der skal min Tienere ocsaa
vere.

Item/Jeg begerer at aff
skillis met dette Legemme oc
vere hoss min HERRE Je-
sum Christum.

Det er tilbørligt/at dette
syndige Legemme skal ned-
slais Rom. 6.

Item / Jeg ved ath min
Genløsere leffuer / och at ieg
skal opstaa paa den yderste
dag Joh. 10.

O HErre Jesu Christe/
du raabte paa Kaarssit / min
Gud / min Gud / huorfor

 haff-

haffuer du forlat mig/ forlad mig icke helder nu i denne min døds nød.

O HERre Jesu Christe/ du sagde paa Kaarſſit/ til Røffueren / J dag ſkalt du vere met mig i Paradiſſ/ vnde mig ocſaa i dag at være hoſſ dig i det euige Paradiſſ.

O HERRE / du ſagde paa Kaarſſit/ Fader i dine hender befaler ieg min Aand/ lige ſaa befaler ieg nu min arme Siel i dine hellige Hender.

O Himmelſke Fader / tag mildelige imod min fattige Siel/ oc giff mig en mild Helſot och ſalig affgang fra denne Verden.

Til

Til det Siuffuende.

NAar saa er/ at dødsens Tid forhalis/ effter som it Mē-niske er bleffuit forligt met Gud/ oc haffuer saa beredt sig til Døden/ som sagt er/ Tunc accedit Tentator, Da kom-mer vden tuil Dieffuelen met sine suare Fristelser / och gloende skud / bruger al sin Konst / at hand kand komme ith armt Menniske til at fal-de i mishaab/ heller gøre han-nem tuilraadig / Thi fristede hand Guds Søn / Da sparer hand icke heller oss/ och da er der ingen anden raad til/ end ath trøste och verie sig met Guds Ord.

Her om haffue wi it mer-ckeligt Exempel som skede for

for nogle Aar siden i Tysk-
land / vdi en Stad som heder
Friberg / Der laa i en Stuff-
ue Husbonden och Hustruen
for døden / huer i sin seng / hart
mod afften kom Dieffuelen
ind til dem i en sort Blaamāds
stickelse / och haffde i den ene
haand huid Perckement / och i
den andē haand Pen oc Bleck /
oc sagde til dem / hør i thu
Menniske her ligger / i skulle
vide at ieg er vdsent aff Helff-
uede til eder / ath scriffue alle
eders Synder som i haffue
giort fra eders Barndoms tid
til denne stund / och naar ieg
haffuer screffuit eders Syn-
der / saa skal ieg vise eder dem /
oc siden skal ieg tage eder ned
met mig til Helffuede. Der
Hustruen det hørde / da be-
gynte

gynte hun at raabe oc skrige/ men Manden vaar bedre vnderuist i Guds Ord/der faare bad hand Dieffuelen sette sig ned at scriffue/oc sagde/scriff dette / Quindens Sæd skal sønder knuse Hugormens hoffuit/ Dette er Guds Ord / oc den første foriettelse Gud gaff Mēnisken om vor Herre Jesu Christo / som skulde befri Menniskens Slect fra Dieffuelens mact / och fordømme Dieffuelen til Helffuedis Affgrund / Dette kunde hand icke scriffue eller tale / Men brød stray gennem Veggen oc foer bort och lod de arme Menniske ligge i frid.

Lige som Sathan kom den tid / Synlige til de thu siuge Menniske / saa kommer hand

oc=

ocſaa tit wſynlige i dag til
mange Menniſke paa deris
Soteſeng / oc friſter dem / oc
da ſkal mand verie ſig met
den hellige Scrifft / ſom den-
ne ſiuge Mand giorde / oc ſom
vor HERre Chriſtus giorde
ſelff i Ørcken Matth. iiij.

Først kommer hand ith
ſiugt Menniſke til at forſkre-
ckis for dødſens ſkickelſe / ath
hand ſkal ſaa tencke / O Her-
re Gud / huad vil det gaa hart
met mig før end min Siel
ſkillis fra mit Legemme / Før
end mit hierte oc øyne brøſte
ſønder / ſaa tencker hand der
hoſſ huorledis de løffte han-
nem død aff ſengen paa gulff-
uit / legge hannem i Kiſten /
bære hannem til Graffue /
legge hãnem i Graffuen / kaſte
Jord

Jord paa hannem/lader han-
nem ligge oc raadne der / och
ingen acter hannem mere.
Item/ hand tencker/ Jeg skal
nu aff denne Verden / heden i
en anden Verden / til ith an-
det sted / huo ved huorledis
det haffuer sig der / huorledis
de ville tage imod mig etc.

Mod denne dødsens For-
skreckelse/ skal mand først hu-
suale sig / met den skøne Op-
standelse / som skal skee paa
Domme Dag / vdi huilcken
vore forderffue lige Legemme
skulle bliffue Jesu Christi ære-
fulde Legemme ligt.

Der nest skal mand trøste
sig der met / ath formedelste
Døden / bliffue wi aff met al
vor Jemmer och Nød / som
wi lide i denne Verden / och
der

der om/bede wi daglige i vor Pater noster / fri oss fra det onde etc.

Til det Tredie/skulle wi trøste oss imod Dødsens forskreckelse/ met den store oc wbegribelig Glæde/som oss skal vederfaris i Himmerigis Rige naar wi dø bort aff denne Verdē i troen til Jesum Christum / Som der staar i Psalmen/At helgenis Død / er en dyrebar ting for Guds Ansict/oc io lenger wi ere her/io mindre wi haffue aff Himmerigis glæde/ som mange Guds Helgen haffue verit vdi nu i hal siette Tusinde Aar.

Den

Den Anden Dieffuelsens Fristelse.

HAnd ske du est icke vdualt til det euige Liff.

Gensuar.

Gud haffuer vdualt alle de som tro och forlade sig paa hans Søn Jesum Christum/ Jeg tror ocsaa paa Jesum Christum/ der faare er ieg vdualt til det euige Liff.

Saa siger S. Pouel til de Epheser i det j. Capit. Gud vdualde oss i sin Søn før end Verdsens Grūdual bleff lagt.

Item / Rom. 8. Saa mange som Gud vdualde / dem lader hand kalde formedelst sit ord / Saa mange som lade sig kalde / de ere vdualde til det euige Liff. Jeg haffuer

C tit

tit gaait til Kircke och ladet mig kalde formedelst Guds ord/der faare er ieg vdualt ꝛc.

Guds Foriettelser om Syndernis forladelse/ved Jesum Christum ere almindelige/ oc høre alle de Menniske til som anamme oc tro samme foriettelser. Jeg lycker mig ocsaa ind i samme foriettelser och anammer dem met min tro/Derfaare er ieg ocsaa i de vdualdis tal/ och bekender at Guds Søn haffuer dyre nock igenløst mig.

Den Tredie Fristelse.

KAnd ske Gud kender dig icke / eller ocsaa acter dig intet.

Gensuar.

Gud

Gud kende mig oc actede mig / den tid hand skabte mig / och gaff mig Liff och Aand / och fødde mig i Moders liff / Saa sagde hand til Hieremiam / før end ieg skabte dig i Moders liff / da kende ieg dig / Det samme bekender ocsaa den hellige Dauid i den 139. Psalme.

Item / Gud kende och skøtte mig den tid han anammede mig til sit Barn i Daaben / och begaffuede mig met den hellig Aand.

Item / Gud kende mig saare vel / i det hand haffuer saa offte talet met mig / och trøstet mig met sit salige ord / oc ieg haffuer ocsaa tit talit met hannem i mine daglige Bøner.

Item/ Hand kender mig vel/ i det hand haffuer tit ocsaa i Scriffte Maal affløst mig aff alle mine Synder / oc ieg haffuer annammet hans kære Søns Legemme oc Blod/ oc tit siungit hannem loff och tacksigelse / ocsaa i min sogne Kircke oc obēbarlige bekendt/ at ieg kender hānem vel / Hui skulde hand icke kende mig igen/ ocsaa i denne min største døds Nød/ i huilcken ieg raaber om hielp / hand siger io selff/ Jeg er met dig mit i din modgang.

Item/ Herren er nær alle dem som paa kalde hannem.

Item/ Vor Herre Christus siger Johan. xvij. Jeg haffuer ingen mist aff dem du haffuer giffuit mig. Item

Joh.

Joha. x. Jeg kender mine Faar och ved ath kalde huer ved sit naffn.

Item / ingen skal røcke dem aff mine hender. Och S. Pouel siger/Herren kender vel de som hannem til høre / och deris naffn ere screffne i den euige liffs Bog/Suar Dieffuelen her met / saa maa hand giffue tabt i denne Fristelse oc du fanger sielff en hiertens trøst der aff.

Den Fierde Fristelse.

HAnd ske / dine Synder ere saa store oc saa mange/ ath Gud vil icke tage dig til Naade/du est fordømt etc.

Gensuar.

Aldrig ere dine Synder saa

 store

ſtore vilt du gøre Poenitentz oc begere Naade / Da ſkal dig vederfaris Naade / Gud vil Tuſinde gange helder forlade dig dine Synder / oc tage dig til Naade / end du vilt begere det aff hannem / Den hellige Scrifft er fuld aff vindiſbyrd her om. Vor Herre Chriſtus ſiger / Kommer hid til mig alle i ſom ere beſuarede / ieg vil vederquege eder Matth.ij. Jtem / Skulde icke Chriſtus ſaa lide och opſtaa aff døde igen och lade Predicke i hans naffn Anger oc ſyndernis Forladelſe. Jtem / Gud ſuerer ſelff oc ſiger / Saa ſant ſom ieg er en leffuendis Gud / da vil ieg icke nogen Synders død etc.

Oc Dauid ſiger / Lige ſom en Fader forbarmer ſig offuer

ſit

sit Barn/ saa forbarmer ocsaa Gud sig offuer dem som hannem frycter / ocsaa høyt som Himmelen er fra Jorden/saa meget større er hans Naade end vore Synder. Item / Strax som ieg bekende mine Synder for dig / forlodst du mig mine misgerninger. Och S. Pouel siger/ Gudes Naade offuer gaar Synden rc. Trøst dig met saadanne sentenzer aff Scrifften/imod din Syndernis storhed och mangfoldighed.

Och end dog Dieffuelen och dit egit hierte siger/ at du est fordømt for dine synders Mangfoldighed / da trøste dig met Christi egne Ord/Huo som tror paa mig/ den skal icke fordømmis /

oc S. Pouel siger Rom. 8. Der er intet fordømmelse offuer dem som ere indplantede i Jesu Christo.

Item / Jesus Christus er kommen til Verden salig ath gøre syndige Menniske / til Timo. j. Cap. Vilt du haffue Exempeler / da see til Adam / Dauid / Manassen / Petrum / Paulũ / Magdalene / oc Røffueren paa Kaarssit / Summa / Gud haffuer aldrig aff sagt sin Naade for noget Mẽniske som haffuer begerit Naade.

Den Femte Fristelse.

KAnd skee / ieg kommer til Helffuedis.

Gensuar.

Jesus Christus vaar i

Helffuede / och offuervand Helffuedis Macht / saa at ingen aff de Menniske skulle komme der heden som tro paa hannem / Men om alle dem siger hand saa / Huo som tror paa mig / den skal haffue det euige Liff.

Item / Huor som ieg er der skal min Tienere ocsaa vere. Christus er icke nu i Helffuede men i Himmerigis Rige hoss Guds høyre Haand / Der skal ieg ocsaa vere naar ieg giffuer min Aand op.

Den siette Fristelse

HAnd ske / naar ieg er død oc raadnet i Jorden / ath ieg staar aldrig op igen aff døde.

Christus siger / Joh. 6. At de som ligge i deris Graffuer skulle høre Menniskens Søns røst oc saa skulle de staa op. Item / Huo som tror paa mig/den skal haffue det euige Liff/och ieg vil opuecke hannem paa den yderste dag. Item / Gud vil vdsende sine Engle / som skulle samle til Dommen/ alle sine vdualde/ Saadant beuiste Guds Søn sielff her i Verden / den tid hand reyste Mennisker op aff døde/ oc hand stod ocsaa sielff veldelige op fra de døde / och mange Helligen stode op aff døde / den tid Christus døde paa Kaarssit och ginge ind i den Hellige Stad.

Du

Du ſkalt tro at for Gud er intet wmueligt/hand ſkabte Himmel och Jord met ſit Ord aff intet/det bekender du i din tro / Jeg tror paa Gud Fader alſommectigſte. Kunde icke Gud gøre ſtørre ting/ end wi kunde begribe/da vaar hand icke Gud.

Saadan vor Opſtandelſe aff Døde / ſtadfeſtis mange ſteder i den Hellige Scrifft. Och S. Pouel ſiger/Ath paa Domme dagen de ſom da ſoffue ſkulle førſt ſtaa op/ och de ſom da leffue ſkulle met dem optagis i Skyerne hoſſ hannem.

Jtem/Chriſtus ſkal gøre vore forderffuelige Legemmer / lige ſit eget herlige Legemme.

Nu

Nu saais vore Legemme i vanære / men da skal det opstaa i Herlighed / nu saais ith forkrenckeligt Legemme / men da opstaar it wforkrenckeligt Legemme / Nu saais ith døde-ligt Legemme / men da skal opstaa / ith wdødeligt Legemme etc.

Item / Trøst dig ocsaa der met / at Døden formedelst vor Herre Christum haffuer mist sit naffn / och kaldis icke død / men kaldis en søffuen / ro oc huile / vdi huilcken ith Christet Menniske som er tret aff denne Verden leggis he-den vdi / och skal opueckis paa Dommedag met it skønt for-klarit Legemme.

See saadan oc mange an-dre Fristelser pleyer Dieffue-

len

len at friste arme siuge Men=
niske met paa deris Sotteseng
imod de skulle dø / ocsaa skal
mand verie sig met Guds ord
oc offueruinde saadane Fristel=
ser / oc der hoss raabe til Gud
om hielp oc bistand / oc sige /
O Herre forbarme dig offuer
dit arme Creatur / oc kom mig
til hielp snarlige i disse farli=
ge oc skreckelige Fristelser red=
de min Siel i denne store nød
fra de grumme Helffuedis
Hunde.

O HERre Jesu Christe
forøge oc stadfeste min tro / at
ieg icke falder i mishaab om
din barmhiertighed oc Naade.
O Herre lad icke dine hillige
Euangelij Forittelser komme
aff mit hierte / Du est min
eniste trøst och haab / stat nu
hart

hart met mig i denne angist/ Lad icke min arme Siel komme i de grumme Fienders hender / och vnd dem ingen mact offuer mig / Men betee mig din hielp oc Naade i denne stund. Thi du est min salig gørere oc frelser Mand alene.

O HERre / vig icke nu langt fra mig / fordi Angest och Nød er mig nær / ingen kand hielpe vden du alene / Jeg er vdøst lige som vand/ och mine been haffue giffuit sig fra huer andre / och mit hierte er bleffuit i mit Bryst lige som smeltet Vox.

Gør det icke for langt met mig / Thi ieg er plat macte løss. O Herre / vederquege min fattige Siel / och før mig paa den rette vey/ oc bliff hoss mig. Til

Til dig opløffter ieg min Siel/ min Gud / ieg forlader mig paa dig/ lad mig icke beskemmis/ Mit hiertis Angist er stort / hielp mig aff denne min nød/ min salighed staar i dine hender/ hielp mig formedelst din Naade/ fryct oc befferen er kommen offuer mig/ oc forskreckelse er offuerfaldet mig / Giff act paa mig / stat met mig / och holt min Siel ved mact/ Jeg haffuer al min tilfluct vnder dine Vinger.

Der til met ere disse efterfølgende Psalmer saare Trøstelige ath læse/ for den som ligger i døds Nød.

Den

Den 5. 6. 7. 18. 23. 25.
42. 56. 63. 86. 103. 130. 141.
143. Psalm. Item / Konge
Ezech. Bøn / som staar screfft-
uit Esa: 28. Item / Det 14.
15. 16. 17. Capit. i S. Hansis
Euangelio.

Item / Det viij. Capit.
til de Rom.

Item / Det 11. Capit. Jo-
han. om Lazaro.

Dette leffnit er intet an-
det end it Fengsel / besuaring /
Elendighed / Farlighed / Mø-
de / Arbeyde / Wlyst / Synd /
Siugdom / Fristelse / oc idel
Kaarss / paa huilcket altsam-
men / Døden forskaffer oss hel-
lig Afften.

Dødsens dag er bedre
end Fødsels dagen Eccle: vij.
Fordi paa din Fødsels dag
est

est du kommen i Kuld / Hede / Hunger / Tørst / Synd och Elendighed / paa din døde dag bliffuer du frelsit fra al Legemlig oc Aandelige nød.

Døden er vel haardere end nogen plage kand være / Men det varer icke lenge / det er snarligen offuer staait. Met Guds Naade och hielp / kant du bryde dig igennem oc dricke denne Kalck.

Her til dags haffuer du verit lige som du vaare død / nu skalt du først begynde ret=telige at leffue / Thi døden er Dørren til det euige Liff / oc en begyndelse til opstandelsen / oc en forløsning aff al Jem=mer oc Nød.

Befinder du i din døds stund lige som alle Creature

vaare imod dig/ och lige som
Gud siuntis ocsaa sielff ath
være vred paa dig/ oc om dig
tyckis lige som alle Dieffle
vaare omkring dig / Saa
acte slet inter saadanne tan=
cker/ lycke øyne oc sind til/oc
holt fast ved Troen och det
hellige Euangelio/ saa er der
ingen Dieffuel der dig kand
om støde/forlad dig paa Gud
oc ver ved ith frit mod kast al
din omhyggelighed paa han=
nem/fordi han sørger for dig.

Tro det S. Pouel siger
til de Rom. i det viij. Capit.
At ingen bedrøffuelse/Angist/
Forfølgelse/Hunger/Farlig=
hed/Suerd/Siugdom/Død/
onde Engle skal kunde skillie
dig / fra den kærlighed som
Gud elsker dig met i vor Her=
re Jesu Christo. Tenck

Tenck icke aleniste paa Døden / Men vend din hu oc sind/ der fra/ oc beskue Jesum Christum/ Først saadan som hand hengde paa Kaarssit / Blodig / met sine fem Saar / oc gaff sin Aand op/ huor met hand slo vor død ihiel / saa ath den bliffuer oss wskadelig om wi beskue den salige Christi Død / met en Christelig Troens øgen / Da er skuilt i samme død / vor euige Liff. Den hellig Aand siger i Epistelen til de Heb. i det xj. Cap. Christus haffuer aff Guds Naade for alle smaget døden.

Item / Christus er bleffuen ith sant Menniske / paa det ath hand ved sin

 Død

Død/maatte tage macten fra hannem som haffde Dødens vold/ det er/fra Dielffuelen/ oc forløse dem som frycter sig for døden. Item/ ij. Timo. j. Christus bort tog døden / och indførde det euige Liff obenbare i liusit / Der hoss / naar du beskuer saa Christum paa Kaarssit / Da kom ocsaa i hũ at hand betalede och giorde fylliste for alle dine Synder/ stillit Guds Vrede tilfreds/ oc befriet dig fra Dieffuelen oc Helffuede. Herren (siger (Esaias) lagde paa hannem alle vore Synder / oc formedelst hans Vunder ere wi bleffne helbrede giort/Hand hengde der paa sit høye Altere mellem Himmel oc Jord/met det Smøcke och Prydelse / som

hans

hans kære Fader saare vel behagede / som vaar hans blaa oc blodige Legemme / hans torne Krone / oc blodige Saar i Hender / Føder och Side / som hand haffde veluillige tagit sig til / for vor skyld.

Hand lidde det paa Liff oc Siel / som du oc ieg skulde haffue lidt til euig tid / hand smacte den euige Død i Vrtegaarden / oc paa Kaarssit / paa det du skulde icke smage den til euig tid. Hand saa met sine øyne / sine grumme Fiender Dieffuelens Lemmer / paa det du skulde icke see Dieffuelen til euig tid.

Hand hørde met sine ørne / sine Fienders skreckelige raaben / bespottelse / oc Domsens Sentenze / paa det du

skulde icke høre til euige tid/ alle onde Aanders forskreckelige raaben oc skrigen / hand smagte met sin tunge Edicke och Galde / paa det du skulde icke smage gloende Suaael och Beeg i Helffuede til euig tid.

Hans gantske Legemme bleff ynckelige stunget och slagit blaa och blodig paa det du skulde icke stingis och slais aff alle Dieffle til euig tid. Hand hengde met sit hoffuit opuent til Himmelen / paa det hand vilde bede for dig oc forlige dig met Gud/ oc sider ocsaa ret nu hoss hans høyre Haand oc beder for dig. Hans Fødder vaare neduent til Jorden / paa det hand vilde sønder træde Hugormens

hoff=

hoffuit. Hand hengde / met vdracte Arme / paa det hand vilde tage alle Menniske i faffn / ath de skulle alle haffue gaffn aff hannem som hand sielff siger. Kommer hid til mig alle som ere besuarede etc.

Beskue saa Jesum Christum paa Kaarssit / da faar du paa din Soteseng en euig Trøst der aff / Som den hellige Bernhardus siger / En angerfuld Syndere kand ingen visser trøst faa / vden alenifte i vor HERRIS Jesu Christi Saar.

Betenck ocsaa her hoss / huorledis vor HERre Christus bleff taget aff Kaarssit och lagd i graffuen / och da bleffue alle dine Synder

begraffuit met hannem / saa at de skulde aldrig komme mere for Guds Ansict / Thi de ere skiulde i vor Herris Christi Graff. Til det siste / saa kom ocsaa vor Herris Christi ærefulde Opstandelse/oc Himmel Ferd i hu / och tro at du haffuer der met/faait en euige Seieruinding offuer alle dine Fiende / oc tro at du skalt ocsaa opstaa aff døde/ oc opfare til Himmels met hannem oc besidde det euige Liff.

Gud ske euig loff oc tacksigelse/som haffuer giffuit oss Seieruinding/ ved vor Herre Jesum Christum/ oc vnde oss alle sammen/en salig oc Christelig Affgang aff denne Verden/Amen.

Trøst

Trøst oc Husualelse vdi Korss oc mod-gang.

*

FOrst skal it Christet Menniske vide/ ath det er Guds gode vilge at hand lider Korss oc modgang/oc hand ved saare vel huorledis dig lider/vor Herre Christus siger / Der skal icke falde ith haar aff dit hoffuit vden din Himmelske Faders vilge. Item/Psalmo 90. Jeg er met dig i din modgang/ hand seer til dig / lige som en moder seer til sit siuge Barn/oc vederqueger det etc.

Der nest skalt du ansee Guds Befalning/ at du gierne bærer Kaarssit her i Verden met hans kære Søn / vor

D v Her-

HERRE Jesu Christo / som hand siger / huo som vil være min Discipel hand skal tage sit Kaarss paa sig oc følge mig effter.

Item / En Discipel er icke bedre end sin Mester / en Suend er icke yppermere end sin Herre. Det er io tilbørligt at Suenden skal icke haffue bedre dage end sin Herre / Det stadfester S. Pouel til de Rom. i der viij. Cap. Oc siger / Oss bør at være Guds Søns Billede lig. Item S. Peder siger 1. Pet. 2. Christus er pint for oss / och haffuer effter ladet oss ith Exempel / at wi skulde efterfølge hans fodspor.

Est du siuger / Christus

vaar

vaar ocsaa siug/ och saa suar=
lig siug/ ath hand suete Blod
der offuer.

Est du bedrøffuit/Chri=
stus vaar meget mere bedrøff=
uit / som hand sielff beklage=
de / Min Siel er bedrøffuit
ind til Døden.

Est du fattig / Christus
Jesus vaar saa armer / ath
hand haffde icke saa meget
hand kunde helde sit hoffuit
til / som hand sielff beklage=
de. Bliffuer du bespottet /
Christus bleff ocsaa haanlige
bespottet/ besynderlige Lang=
fredag nat/ och paa Kaarssit.
Fristis du aff Dieffuelen /
Christus bleff ocsaa frister
aff hannem i atskillige maa=
de / Matth. i det iiij. Cap.
Lider

Lider du Vold och Wret/ Christus Jesus lidde ocsaa Vold och Wret / i det hand bleff wskyldelige pint/oc ihiel slager. At vor Herre Christus forsøgte saadant her i Verden / det bescriffuis i Epistelen til de Hebreer i det v. Cap. Christus er forsøgt i alle maade/ lige som wi/ dog/ vden Synd. Derfaar / naar dig vederfaris noget Kaarss oc modgang / da tenck / Nu gaar det met mig / lige som det gick min HERRE Jesu Christo met / Jeg er io icke bedre end hand er / hand bar Kaarssit och en torne Krone her i Verden / hui skulde ieg icke ocsaa lide saadant.

Til det Tredie / kom i hu ath Kaarssit er dig saare

nyt=

nyttelig/til at gøre en alffuor=
lig Poenitentz/ och til at spege
dit kødz oc blodz onde lyst oc
begerelser/ oc at dempe Syn=
den.

Saa siger S. Pouel/ Wi
straffis aff HERREN/ paa
det wi skulde icke fordømmis
met denne vgudelige Ver=
den/ Det er mig gaat (siger
den hellige Dauid) at du haff=
uer ydmyget mig etc. Ver
fordi taalmodig vnder Korssit
effterdi du vedst ath Kaarssit
er dig nytteligt. De som elske
HERren skal altingist kom=
me til gode siger S. Pouel til
de Rom.

Til det Fierde / Raab
til Gud i din modgang / och
bed hanuem forleske / oc for=
milde dit Kaarss/oc giffue dig
taal=

taalmodelig der vdi/Det befaler hand sielff / och siger/ Kald paa mig i din nød och trang/oc tro ath hand vil ocsaa høre och hielpe dig / som hand loffuer/ och siger/ Saa vil ieg hielpe dig / saa at du skalt prise mig / Och der faar trycker hand oss met Kaarssit/ paa det wi skulde nødis til at raabe til hannem om hielp/ Thi / naar det gaar oss vel met/ da glemme wi hannem/ Der faar siger Dauid / Den tid ieg lidde Tribulatz / da raabte ieg til HERREN. Nød oc Trang lærer folck at bede / lige som nød kender nøgen Quinde til ath spinde. Ath mange siuge och wsle Menniske løbe til Jesum her i Verden och søgte hielp hoss han-

hannem / der twingde deris egen nød dem til.

Til det Femte / Naar du lider ont her i Verden / oc du est der hoss Gudfryctelige / Da trøst dig der met / ath du haffuer hoss dig sielff / ith vist vidnisbyrd om det euige Liff / Thi det hører til Guds retferdighed / at det skal gaa de wgudelige ilde met / och det skal gaa de fromme vel met / Nu lide de fromme meget ont her i Verden / och det gaar de onde vel / derfor vil der komme en tid paa huilcken de gode skulle befries fra alt ont / oc de onde skulle lide pine oc straff / Exempel haffue wi der om / i den wgudelige rige Fraadsere / oc den arme Lazaro / Oc det vaar de hellige Marteres

stør-

største trøst i deris pine / at de saa hen til Guds Foriettelser / om det euige Liff / och vaar visse paa / at det skulde der gaa dem vel met.

Til det Siette / Trøst dig der met / at denne pinactelighed / er intet ath ligne ved den offuer maade herlighed som skal obenbaris vdi oss. Rom. 8. Effter en liden Kaarssens tid / følger en euige herlighed / hoss alle Christne Męniske / Kaarssit faar snarlig ende / Men herlighen oc glæden / varer til euig tid. Det som er endeligt / er intet / naar det lignis ved det som er wendeligt / Det er lige som mand vilde ligne en taar vand / ved ith stort Haff / Derfaar / naar det gaar dig her ilde met / da

see

see op til Himmelen/oc tenck huilcken herlighed der er beuarit til dig i de euige Bolige/ huor saare vilde du icke da vere en liden stund taalmodig?

Til det Siuffuende / J din modgang / see hen til Himmelen och Jorden oc alle Creatur / huorledis de ere i angist oc nød met dig / oc vilde gerne befries (saa vel som du) aff den Banghed oc Treldom de ere vdi/som S. Pouel bescriffuer til de Roma. i det viij. Capittel.

Til det Ottende / See hen til alle Helligen som haffue verit fra Verdsens begyndelse / huilcke Marterer de haffue verit i denne Verden/ och de vaar alligeuel Guds vdualde Børn / O huilcket

Kaarſſ Adam oc Eua lidde i
Ni Hundrede Aar / Der til
met / de hellige Patriarcher /
Propheter / och Apoſteler / Ja
Chriſtus maatte ſielff bære
Kaarſſet oc hans kære Moder
Maria.

Naar du lider noget / Da
tenck ath du eſt i Orden met
dem / De ginge i Himmeri=
gis Rige ved ſtor Tribulatz /
ſaa ſkalt du lige ſaa gøre /
Tacke Gud oc ver glad / ath
det euige Kaarſſ och pine er
tagit fra dig / formedelſt vor
HERRE Jeſum Chriſtum /
Hand haffuer tagit det' ſtore
wlidelige Kaarſſ fra oſſ / och
lagdt oſſ en liden timelige
tynge paa igen / ſom hand ſelff
ſiger Matth. 11. Mit Aag er
lideligt / Min Byrde er læt /
Her

Her met haffue alle Helligen
trøstet sig i deris Kaarss och
nød. Derfaar / huo som no=
get Kaarss och modgang ve=
derfaris / den skal icke være
mistrøstig / Men søge hielp
oc redning hoss Gud / och aff
den hellige Scrifft / saa formil=
dis oc lætis Kaarssens byr=
de / oc kommer Troen /
Haabet oc Taalmo=
dighed / i hier=
tet.

En nyttelig Bøn ath bede Gud hiertelig om Syndernis forladelse ꝛc.

O HERRE Jesu Christe / du som est al Naadens och barmhiertigheds Kilde / du som huercken Dauid eller Mattheo den Toller / ey den obenbare Syndere den Publican / ey heller den Synderinde i Staden / Lucæ 7. Ey den Forlorne Søn / ey Petro / ey Zacheo / ey Røffueren paa Kaarssit / ey Paulo den grumme Løffue imod dig oc dine Limmer / eller nogit armt syndigt Mēniske / din Naade / Miskund oc Barmhiertighed / nogen tid veyred eller nectet haffuer / men

men heller raabt haffuer sigendis / til alle groffue suare oc store Syndere/Kommer til mig alle som bemøyede angistfulle ere oc besuarede met fordømmelsens farlighed och grueligheds byrde / ieg vil eder vederquege i al eders sorrig och hiertens bedrøffuelse/ tag vare paa mig O HERre Jesu/oc see naadelige til mig/ met samme din barmhiertigheds øyen / met hulicke du saast til Petrum / Paulum/ Dauid. Jeg arme vsle Syndere staar for dig / met saa mange store oc suare Synder belastet/ oc betynget/ saa ath ieg icke tør opløffte mine øyen til Himmelen / Thi ath ieg mig forfærer och forskrecker/ for din Guddõmelige Mayestet

ſtet oc mectighed/huilcken ieg
ſaa grueligen fortørnet haff=
uer/ oc ved ieg fordi ey andet
at ſige/end O HERRE ver
mig arme Syndere naadig oc
barmhiertig / vent din vrede
fra mig och deel oc ſkifft din
Naade/oc miſkund met mig/
O HERRE Jeſu det
er min hiertens in=
derlige begering
oc bøn til
dig/
AMEN.

FINIS.

Psal. 143.

HERRE bønhør mig snart / min Aand forgaar/Skiul icke dit Ansict for mig / At ieg icke bliffuer som de/ der fare ned i graffuen.

HERRE Vederquege mig for dit Naffns skyld / Før min Siel aff nød/for din Retferdigheds skyld.

Psal. 141

Thi mine øyen see paa dig HERre HERre/ Jeg haabis til dig/forskiud icke min Siel.